

Innocentio III (16) ait: »firmiter credimus, et simpliciter confitemur, quod vnus solus est verus Deus, aeternus, immensus, incommutabilis, et incomprehensibilis.« Atque Synodus Basiliensis hanc damnauit propositionem Augustini de Roma: (17) »anima Christi videt Deum tam clare et intense, quantum clare et intense Deus videt se ipsum.«

Constat denum ratione: tunc enim comprehenditur obiectum, quando nihil latet videntem, quando cognitio mentis cum amplitudine rei cognitae aequatur, quando percipitur quidquid in re obiecta continetur, et ab ea effici potest: nam haec est comprehensionis idea, quam tradit antiquitas, probatque S. Thomas: (18) atqui intellectus creatus et finitus non potest omnia haec percipere, quum latitudinem habeant infinitam: non ergo potest Deum comprehendere.

SCHOLION.

Constituta haec nobis fixaque sunt, et reuelatione, et ratione: ambiguum autem vel maxime quid supernum illud lumen sit, cuius beneficio Deus a Beatis videretur; quodque lumen gloriae nuncupatur. Caute siquidem Viennensis Concilii PP. quum damnarunt Beguardos et Beguinas adserentes, »quod quaelibet intellectualis creatura in se ipsa naturaliter est beata, quodque anima non indiget lumine gloriae ad Deum videndum et eo beate fruendum;« praetermiserunt quaestionem erga eiusmodi luminis naturam, ne Fidei defensionem placitis immiscerent Scholasticorum. Quum igitur Gregorii Palamae aliorumque Graecorum errorem in prima Institutionum nostrarum parte confutauerimus, hoc vnum in Tyronum commodum hic animaduertere debuimus; communiorem Theologorum sententiam ferre, lumen gloriae esse qualitatem et habitum supernaturalem infusum a Deo intellectui Beatorum, quo is ad videndum intuitu Deum eleuatur. Quam quidem esse apertissimam S. Thomae sententiam ex eo tanti Doctoris discipuli colligunt, quod scribat: (19) »lumen gloriae esse necessarium ad hoc, quod intellectus fiat potens ad intelligendum, per modum quo potentia fit potentior ad operandum per modum habitus.« Hinc subinferentes, lumen illud non esse Deum ipsum, nec eius concursum simultaneum, aut extrinsecam ad-

(16) Refertur in cap. *Firmiter* de Sum. Trin.

(17) Sess. xxii.

(18) In 3. cont. Gent. cap. 56.

(19) I. Part. q. 12. art. 5. ad 1.

adistentiam, nec concursum actualem praecium, nec visionem ipsam beatificam, nec speciem impressam, nec habitum charitatis, nec tandem qualitatem per modum potentiae completae totaliter visionem elicentis. Equidem de his omnibus longissime disputare in deliciis Scholastici habent.

Ast quum illorum nemo haecenus liquido demonstrauerit, qualis sit huiusmodi actiuosa facultas, habitus, vel qualitas, quidue lumen illud sit, quo ad Deum videndum spiritualis natura fulcitur, etiam post aeternas illas suas disputationes; haud iure nos dicentes mirabuntur, nihil omnino ea de re sciri, sed nec curiose eam esse inquirendam, Paulo docente loco superius laudato, ubi dicitur, *nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quae praeeparauit Deus iis qui diligunt illum.*

CAPVT VI.

Errores varii recensentur, variisque argumentis occurritur.

Fuisse Arianorum quosdam adeo stupidos, vt senserint, Filium Dei, etiam antequam carnem sumeret, carnis oculis visibilem in se ipso esse, atque reapse ab antiquis Patriarchis pluries visum, Augustinus refert. (1) Quin et antiquiores alios Ario extitisse idipsum adseuerantes, ex Irenaeo colligi videtur. (2) Nulli tamen altius in eo luto haerensunt, quam Audaeani seu Antropomorphitae, qui humani corporis formam Deo tribuentes, Deum corporali obtutu visibilem, et quidem naturaliter, dicebant.

Errarunt deinde Epiphano (3) et Augustino (4) attestantibus, Aëtius et Eunomius, iv Ecclesiae seculo vertente, adserentes, se Deum perspicue naturali virtute videre, vt semetipsum aliosque homines aspiciabant. Quem errorem a Patribus dissertissime confutatum recudere ausi sunt Beguardi et Beguinae seculo xiv in inferiori Germania, merito a Concilio Viennensi sub Clemente V damnati.

Armeni autem in alterum e diametro oppositum Aëtianis et Eunomianis inciderunt errorem vii Ecclesiae seculo, negantes, intellectum creatum superno suffultum lumine posse clara Dei visione frui:

(1) Lib. ii. de Trin. cap. 8.

(2) Lib. iv. cont. Haer. cap. 37.

(3) Haer. 76.

(4) Haer. 54.

quibus accessere postea Thesalonicenses Monachi Palamitae, quorum saepe mentionem fecimus. Non ergo a Palamitis Armeni, vt falso Billuarius scribit, (5) sed ab Armenis Palamitae supinum hunc errorem hauserunt; non enim Palamitarum secta orta est ante seculum xiv, quum Armeni vii vigerent seculo.

Fuit tandem et Eunomianorum seu Armenorum error, non solum intuitiuam Dei visionem, verum etiam comprehensiuam, solis naturae viribus, seu soli creati intellectus naturali lumini tribuens.

Sunt vero quae in primi erroris subsidium ducuntur argumenta, quae sequuntur. Primum: in Scriptura legitur Iob cap. 19: *in carne mea videbo Deum Salvatorem meum Quem visurus sum ego ipse, et oculi mei conspecturi sunt.* Et cap. 52: *auditu auris audi te, nunc autem oculus meus videt te.* Item, Gen. cap. 32. de se loquens Iacob dixit: *vidi Dominum facie ad faciem:* igitur ex Scripturis videri potest Deus a Beatis carnis oculo.

Secundum: Augustinus haec habet: (6) *vis itaque praepollentior oculorum erit illorum, scilicet glorificatorum, non vt videant acutius, sed vt videant et incorporalia.* Et post pauca: *fieri potest, valdeque credibile est, sic nos visuros mundana corpora coeli noui, et terrae nouae, vt Deum vbique praesentem per corpora, quae gestabimus, clarissima perspicuitate videbimus: non sicut nunc inuisibilia Dei per ea quae facta sunt intellecta conspiciuntur. . . Sed sicut homines, inter quos viuentes morasque vitales exercentes viuimus, mox vt aspicimus, non credimus viuere, sed videmus, et.* ergo.

Tertium: videntur exteriora obiecta ab oculo dum illum mouent localiter, et excitant neruum opticum, vt Recentioribus Philosophis placet: atqui Deus mouere potest localiter oculum, eiusque neruum opticum excitare: potest ergo ab oculo cerni.

Quartum: potest intellectus creatus obiectum increatarum cernere: ergo et potest corporalis sensus spiritalia intueri.

Quintum: Baptismatis aqua gratiam causat, quae est qualitas supernaturalis, atque corporeus ignis torquet reproborum spiritus: igitur et eleuari poterit oculus ad videndum diuinam corporisque expertem substantiam.

Sextum: magis distat Angelus a Deo, quam oculus corporeus

(5) Tract. de Deo dissert. 4. art. 3. (6) Lib. xxii. de Ciuit. Dei cap. 29.

ab Angelo; sed Angelus potest Deum videre: ergo et oculus corporeus Angelum: si vero Angelum, quidni Deum?

Septimum: ex S. Thoma (7) oculus Christi videt se ipsum sub Sacramento subsistentem: atqui inter corpus Christi in Sacramento et corporeum oculum non est maior proportio, quam inter oculum corporeum et spiritum, quum Christi corpus indiuisibiliter in Eucharistia existat: ergo.

Secundum errorem haec communire videntur: quaelibet potentia naturaliter suum attingit obiectum: at Deus quum sit summe intelligibilis ac verus, creati intellectus obiectum est: ergo.

Deinde: naturaliter homo proprium finem adsequi potest: sed vltimus finis hominis est visio beatifica: ergo.

Praeterea: affulget singulis hominibus diuinum lumen indistinctum ab ipso Deo, per quod de rebus mutabilibus firmissime iudicamus: ergo ipsum Deum perspicue videmus.

Rursus: ex Augustino didicimus: (8) *solum peccatum causam esse, cur Deum non videamus:* ergo innocens creatura naturaliter Deum videret.

Errori tertio haec suffragari existimant. Primum: Sacrae Litterae aperte testantur Deum inuisibilem esse, lucemque inaccessibleem habitare. Legitur nempe 1. ad Timoth. 1: *Regi seculorum immortalis et inuisibilis.* Et cap. 6: *qui lucem habitat inaccessibleem.* Cap. etiam 9: *quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest: atque in cap. 1. Ioannis: Deum nemo vidit vnquam:* ergo.

Secundum: ex Patribus haec habet Chrysostomus, (9) Ioannis verba nuper allata exponens: *ipsum quod est Deus, non solum Prophetae, sed nec Angeli viderunt, nec Archangeli: quod enim creabilis est naturae, qualiter videre poterit quod est increabile?* Et post pauca: *si eos percontaueris, nihil ab his de Dei substantia audies, sed tantum referentes, gloria in altissimis Deo, et.* In Genesim insuper scribens, (10) inquit: *diuiniae gloriae fulgurantem maiestatem, neque Cherubim, neque incorporeae illae virtutes videre possunt, sed auersae facies tegunt obiectis aliis.* Alia praeterea adserit, quum in laudatis locis, tum in aliis, nempe Deum visum ab Angelis fuisse solummodo post *adsumtam humanitatem, cognitionem Angelorum, quam de Deo habent, adpellat reuelationem.*

Tom. III.

LIII

nemo

(7) III. Part. qu. 76. art. 7. ad 1.

(9) Hom. xiv.

(8) Lib. x. de Ciuit. Dei cap. 22.

(10) Hom. xiii.

nem et indulgentiam. ei similem, qua sese Patriarchis et Prophetis manifestavit; demumque idem de Angelorum intellectu ac de carnis oculo affirmat, cuius exemplo vitur.

Deinde: sic Theodoretus loquitur: (11) »impossibilis est hominibus, immo etiam Angelis, diuinæ naturæ contuitus.« Et alibi: (12) »hic videmus, inquit, symbola dominici corporis; illic autem ipsum Deum videbimus, id enim significat *facie ad faciem*.« Hieronymus quoque scribit: (13) »faciem Domini secundum naturæ suæ proprietatem a nulla videri creatura: Deus ergo ex Patrum sententiâ inuisibilis omnimode est.

Tertium: Deus quum sit infinitus, esse non potest obiectum potentiae creatæ et finitæ; at intellectus creaturæ rationalis creatus est, finitus, et limitatus: ergo.

Quartum: maior distantia est inter intellectum creatum et Deum, quam inter oculum et Angelum; sed carnis oculus nulla supernaturali virtute eleuari potest ad videndum, nedum Deum vt in se est, sed nec Angelum: ergo.

Quartum demum errorem his momentis fulcire pergunt. Primum: In 1. ad Corinth. cap. 9. dicitur: *sic currite vt comprehendatis*. Et ad Philip. 3: *sequor autem, si quomodo comprehendam*. Deinde, in cap. 13. memoratæ ad Corinth. Epistolæ, ait Paullus: *tunc cognosciam, sicut et cognitus sum*: arqui erat ille a Deo comprehensus cognitus: ergo.

Secundum: Beati totum Deum ita vident, vt nihil eos lateat; sed videre obiectum sic, vt nihil lateat videntem, est illud comprehendere: Deum igitur illi comprehendunt.

Tertium: Beati diuinam vident Omnipotentiam, quæ omnia ea connotat, quæ a Deo produci possunt, quæque in eo nedum formaliter, sed et eminenter continentur: ergo.

Quæ tamen omnia soluere facile admodum est. Ad primum ergo primi ordinis dicendum: haud intelligi prioribus illis Iobi verbis, quod visurus sit Deum oculo carnis, sed quod in carne existens post resurrectionem, Deum visurus sit. Verbo: quod Deum visurus sit in carne, non per carnem. Quæ sequuntur verba hunc pariter habent sensum, quod existens in carne Iobus visurus sit oculis mentis Deum, et corporalibus oculis Deum hominem factum, vt Augustinus inter-

(11) In Dialogo, qui inscribitur *Inuisibilis*.

(12) In cap. iv. Epist. 1. ad Corint.

(13) In 1. Isaiæ cap.

pretatur. (14) Eodem sensu exponenda sunt cap. 52. verba. Quæ vero ex Genesi sumta sunt, intelliguntur communiter a Patribus, vel de visione Dei sub corporali specie adparentis; vel de ipsa Dei visione per mentis oculum. Neque enim Patrum aliquis fuit, qui de carnis oculo ea acceperit.

Secundum pleniorum desiderat explicationem, quoniam de Augustini mente dubitatum diu multumque est; num scilicet oculis corporeis, saltem glorificatis, virtus insit videndi Deum. Nos itaque, quibus certum constansque est, Augustinum adseruisse inuisibilem Deum esse corporeis oculis, hoc pacto argumento occurrimus: Augustinus censet absolute prae-pollentiorum illo- rum oculorum vim futuram, etsi oculi corporales permaneant? nego. Id censet hypothetice, et si in resurrectione corpus euadat spirituale? Subdistinguo. Et hypothetice hanc adseueranter, atque ex propria mente ille adprobat? nego. Explicat dumtaxat, et in suspensio relinquit? Esto. Equidem quæ præmittit verba id declarant, videlicet, »longe itaque alterius erant potentiae (scilicet oculi glorificati) si per eos videbitur incorporea natura.« In posterioribus autem verbis adseruit Augustinus, oculos glorificatos Deum visuros per accidens in aliquo eius effectu; quemadmodum oculi nostri dicuntur nunc videre alicuius vitam, quoniam vident motus corporeos et sensibiles ab illo procedere.

Tertii solutio ex ipsis Recentiorum Philosophorum principiis petita, hæc est: videri certe exteriora obiecta ab oculo, dum illum excitant atque radiorum pressione imaginem corporis exterioris in retina pingunt; nequitiam vero absque istiusmodi impressione imaginis. Ast potest Deus localiter oculum mouere non efficiendo aliquam sui imaginem; non ita imaginem et speciem efficiendo et imprimendo: unde videri ab oculo carnis non potest.

Quarti illatio non bene ducitur: nam in eo intellectus natura sua est, quod contemplari possit intelligibile: est vero intelligibile quidquid menti vniri potest eamque illuminare. Deus autem, tametsi infinitus atque increatus, vniri menti humanæ potest, immo ab ea se iungi nequit; proinde et illam valet illuminare, et ab eadem cognosci, aiente Augustino. (15) »Deo iunctum est, quod intelligit Deum.« Intelligit autem rationalis anima Deum, cetero. E contrario, natura sensus in eo est posita, quod possit per illum anima sentire corporea

(14) Lib. ii. de Ciuit. Dei cap. 29. (15) Quaest. LIV.

externa obiecta, quae quum menti per se vnita non sint, sed aliquo intervallo separata, in imagine vel specie exhibentur, ad quam sese conuertens anima aduertit in corporis adfectione, quod interiore lumine percipere non poterat. Quae quum Deo prorsus repugnent, carnali potentia conspici nequit.

Ad quintum respondemus: neque aquam, neque ignem illa producere, nisi vt instrumentales causas, quae propria non agunt virtute, sed illius cuius instrumenta sunt, nempe diuinae Omnipotentiae ac Iustitiae. At oculus corporeus, vt visionem eliceret, illius causa princeps et vitalis necessario esse deberet, sua virtute ac vitali motu visionem operans; quod ipsius naturae omnimode repugnat.

Sexto reponimus: distare magis Angelum a Deo, quam ab Angelo corporeum oculum, singulorum inspecta entitate; non ita quatenus obiecti habent rationem: quum enim Deus ens verum et intelligibile sit, sub obiecto Angelici, et humani intellectus cadit: Angelus, quum materia sit expertus, sub obiecto materialis sensus cadere non potest.

Septimum sic soluitur: satis esse vt Christi oculus videat se ipsum sub Sacramento, quod eius corpus verum sit et materiale, habens omnia sua accidentia absoluta, quantitatem nempe, qualitatem, proindeque colorem, licet non modo quantitatio in ordine ad locum: nam oritur inde ipsum inter et oculum corporeum proportio quaedam, quae nulla prorsus est inter corporeum oculum, et spiritum.

Primum secundum ordinis Theologi omnes solunt dicentes: potentiam ferri naturaliter in suum obiectum naturale, sed non in supernaturale, cuiusmodi Deus est. Verum postremum hoc obiectum non metiri tantum debemus ex superexcedente naturae ordinem sublimique substantia, sed etiam ex spontanea, liberali, et nullatenus necessaria, debitaque sui ipsius manifestatione: ita sane, vt nulla creata facultas naturaliter percipere valeat ac manifesta visione intueri quidquid suapte natura tale est, vt possit libere abscondi: qualem Deum esse nemo vobis nescit.

Secundum diluitur hac posita distinctione: visio Beatifica est vltimus hominis finis naturalis, id est necessario alliciens, necessario propositus, necessario rationem ac voluntatem praemouens, nego; est finis naturalis, scilicet pro diuino beneplacito nobis propositus, et libere sui desiderium excitans rationemque mouens, concedo.

Ad

Ad tertium dicimus: affulgere singulis hominibus diuinum illud lumen, tanquam ideam exhibentem incommutabilem veritatem, quam per speculum in aenigmate referunt etiam singularum rerum rationes; non autem tanquam obiectum excitans ad clarum sui contemplationem. Exigit vero visio Dei intuitiua, praeter Dei praesentiam, aliquid in se praestantius et inexplicabile, quod est liberalissimum Dei beneficium; tanto explicatu difficillime, quanto promittitur ex Diuinae maiestatis thesauro.

Quarti solutio est: peccatum esse moralem causam, cur Deum non videamus, quatenus priuat nos gratia sanctificante, qua obtinetur finis supernaturalis, ad quem Creatoris beneficio ordinati fuimus; sed non est causa physica, quae nos priuat penitus intelligentia, quam misericordissimus Deus gratuita beneficiorum suorum participatione potest ad se conuerrere, et perenniter explere.

Ad primum insuper tertii ordinis generatim respondemus: allata ex Scripturis testimonia accipienda esse, vel de visione Dei corporea, vel de supernaturali per vires naturales, vel de comprehensiuas; non vero de visione intuitiua seu quidditatiua per auxilium supernaturale. Eapropter Glossa in illa maxime verba Pauli: *lucem habitat inaccessibilem*, habet: *inaccessibilis est viribus nostris, accessibilis muneribus suis*.

Ad secundum soluendum singula Patrum testimonia expendenda sunt. Et Chrysostomus quidem, si ipsius scopus attendatur, atque praemissi contextus inspiciantur, nihil aliud in Homilia 14 vult, quam narrari et explicari non posse diuinam altissimam naturam vocabulo aliquo exprimente quidquid in se Deus est. In Genesim deinde scribens de visione perfecta et exquisita loquitur; cui obiecti intelligibilitas adaequatur, id est, de visione comprehensiuas Dei. De cetero ait ille, visum fuisse ab Angelis Diuinum Verbum post adsumptam humanitatem speciali quodam modo comprehensum et circumscriptum, non in sempiterna substantia, sed in forma serui, et in similitudinem hominum. Adpellat insuper cognitionem Angelorum, *reuelationem*, cet., vt ostendat contra Anomaeos visionem Dei non pertinere ad naturalem vim intelligentiae, sed esse gratiae beneficium ipsa Fide et prophetici spiritus illustratione praestantius. Comparat tandem mentis oculum carnis oculo, non quod puter inesse eandem vim sensibus ac menti, sed vt doceat, Deum immensum

at-

atque infinitum nulla posse finita intelligentia comprehendí, sicut non potest vlla sensibili specie repraesentari.

Theodoretus deinde impossibile iudicat diuinæ naturæ contuitum per carnis oculos, et existimabant Eutyriani, aduersus quos suos Dialogos conscripsit; vel etiam contuitum exquisitum, plenum, ac comprehensiuum, qualem Anomæi lactabant: non ita contuitum modulo nostræ rationis attemperatum.

Postremo: Hieronymus scribit vnicæ non videri Diuinitatis naturam secundum sui proprietatem, scilicet plene, atque tam exquisita cognitione, quæ illius æquare possit infinitatem. Hanc autem apertissimam indigitatam viam, si ingressus Vasquesius fuisset, vti ingrediuntur nobilissimi Theologi, haud in suspicionem duxisset tantos viros, eosque in deteriorem partem traxisset.

Ad tertium dicendum: Deum quum sit infinitus, non posse esse obiectum creatæ et finitæ potentiae, operantis quidem virtute naturali sibi indita propriaque; bene vero in actum prodeuntis intima Dei Omnipotentia eiusque virtute illam præmouente et eleuante.

Quantum sic solummodo est: causa cur corporeus oculus nequeat Angelum aut Deum in se videre, petenda non est a potentiae visivæ finitate, seu limitatione, sed a modo quo attingit obiectum: at spiritualia in se ipsis videntur, dummodo menti sint praesentia. Ad di potest responsio in Schola vsitatissima: nempe, inter oculum et Deum nullam esse proportionem, neque *entitatis*, neque *habitudoinis*.

Argumentum praeterea primum aduersum posteriorem secundæ propositionis partem nullius est ponderis: sumitur siquidem ibi comprehensio vt opponitur insequutioni; proindeque nihil est aliud, quam adsequutio et obtentio rei quæ desideratur; tametsi non ex integro capiatur: Sic ex. gr. dicitur quis latronem comprehendere dum capit, etsi non totum, sed partem teneat: atque hoc sensu Fidei dogma est comprehendí a Beatis Deum. Neque in Apostoli verbis omnimoda instituitur paritas, sed aliqua tantum, in eo sita, quod sicut Deus cognoscebat Apostolum immediate in se sine medio, ita Apostolus cognoscebat Deum immediate in se, nec amplius cognoscebat per speculum in aenigmate.

Ad secundum dicimus primo: comprehensionem requirere æqualitatem, et commensurationem cognitionis cum obiecto; nempe,
quod

quod istud cognoscatur secundum omnes perfectionis suæ gradus: vnde quaecumque visio eiusmodi non est, comprehensiuæ non est. Deinde dicimus: haud satis ad comprehensionem esse, quod nihil Beatos lateat eorum, quæ in Deo sunt formaliter, sed vterius exigi, vt nihil eosdem lateat illorum, quæ eminenter in Deo sunt: quod certe non conceditur Beatis Deum videntibus.

Tertium eandem habet solutionem: scilicet videre Beatos diuinam Omnipotentiam in se; hoc est, diuinitatem eiusque vim effetricem creaturarum; non ita diuinam Omnipotentiam secundum id quod eminenter præcontinet; nimirum quascumque creaturarum perfectiones; nisi sub communi quadam ac generali perceptione, quam efficit idea Omnipotentiae; neutiquam vero sub peculiari ac distincta perceptione, quæ proficiscitur ab idea exhibente in particulari perfectionem singularum creaturarum, quas ipsa connotat Omnipotentia.

SCHOLIUM.

Aduersus primam posterioris adsertionis partem hoc etiam argumentum proponi posset: si ex aliquibus Scripturæ Sacrae locis colligeretur posse Deum intuitiue videri, ex his maxime vbi dicitur, Deum fuisse *facie ad faciem* visum: at ex his nihil pro eiusmodi intuitiua Dei visione apte duci posse illud probat, quod Exod. 33. de Mose dicitur: *loquebatur autem Dominus ad Moysen facie ad faciem*; nec tamen constans omnino sit, quod Moses Deum vt in se est viderit: ergo. Idem fit argumentum ex locis, vbi de Paulo scriptura verba facit.

Sed facilis est responsio ex eo, quod in obiectis locis, vt ex adiunctis liquet, Scriptura loquatur non de visione Dei intuitiua, sed de cognitione quadam Dei eminenti per quasdam figuras, siue sensibiles, siue imaginarias, aliquid diuinum repraesentantes. De Mose enim dicitur ibidem quod petierit a Deo: *ostende mihi faciem tuam*; quo intelligitur, eum tunc non vidisse. Ast in locis vbi de visione Beatis promissa sermo est, nihil tale reperitur; sed e contrario ex adiunctis probatur, intelligenda ea esse de visione Dei intuitiua.

Et hac quidem responsione praetermissam volumus quaestionem illam adiaphoram; num scilicet Moses, Paullus, alique pauci eximiae sanctitatis viri, in hac etiam mortali vita degentes, Deum intuitiue viderint. Nouimus sane rem vel maxime anbiguam esse, et in vtramque partem ex equo disputabilem, siue varia Scripturarum loca
per-

pendantur, siue Patrum diuersa testimonia; vt apposite pleneque Bertijs demonstrauit; (16) quem consulere quis facile poterit.

CAPVT VII.

De Beatificae Visionis perpetuitate et inaequalitate.

Perfecta Beatitudo perpetua ab intrinseco est ac inamissibilis.

Inaequalis vero, et ob meritum, et ob luminis gloriae inaequalitatem.

Prima propositio duo exhibet, perfectam scilicet Beatitudinem esse inamissibilem, quod Fides docet; et hanc ei perpetuitatem competere ab intrinseco, quia adsequutio plena finis ultimi est, quia Dei visio est. Ac Dogma quidem ex Scripturis probatur sic: Sapientiae cap. 5. legimus: *Iusti autem in perpetuum uiuent.* Matth. etiam 25: *et ibunt hi in supplicium aeternum, iusti autem in vitam aeternam.* Et in Psalmo 83: *Beati qui habitant in domo tua Domine; in secula seculorum laudabunt te.*

Probatum praeterea haec ipsa veritas ex Fidei Symbolo, in quo nos credere profiteamur *vitam aeternam*; atque ex Concilii Lateranensis sub Innocentio III. definitione, (1) ceterisque omnibus Synodis, quum Generalibus, tum Prouincialibus; quarum vox vna est in Fidei confessione, Beatitudinem aeternam et inamissibilem esse.

Opinio autem Scholae ferens inamissibilem Beatorum visionem ab intrinseco esse, Augustinum et Thomam nacta est Patronos. Haec siquidem primus scribit: (2) »quid enim illa Beatitudine falsius atque fallacius, vbi nos futuros miseros, aut in tanta veritatis luce nesciamus, aut in summa felicitatis arce timeamus? Si enim venturam ibi calamitatem ignoraturi sumus, peritior est hic nostra miseriam, vbi venturam Beatitudinem nouimus. Si enim nos illic clades imminens non latebit, beatus tempora transigit anima misera, quibus transactis in miseriam resoluetur. Atque ita spes nostrae infelicitatis est felix, et felicitatis infelix: vnde fit, vt quia hic ma-

»la

(16) De Theolog. Discip. lib. 3. cap. 5.

(1) In cap. *Firmiter* de Sum. Trin.

(2) Lib. xxxi. de Ciuit. Dei cap. 20.

»la praesentia patimur, ibi metuimus imminencia, verius semper »miseri, quam Beati aliquando esse possumus. « Quibus quidem statuit Augustinus, longissime a Beatis abesse timorem amittendae visionis Dei, Beatumque non fore qui sic timeret.

Angelicus autem Doctor has offert rationes. (3) Prima: vera et perfecta Beatitudo, quum sit perfectum et sufficiens bonum, oportet quod hominis desiderium quietet, atque omne malum ab eo excludat: at homo naturaliter desiderat retinere bonum quod habet, et securitatem habere de illius possessione, ne timore aut dolore illius futurae amissionis affligatur: ergo requiritur ad veram et perfectam Beatitudinem quod amitti haec non possit.

Secunda ratio sic valet proponi: visio beata non potest a Beatis amitti, nec voluntate propria, nec ex parte Dei illam subtrahentis, nec tandem alterius cuiuslibet causae vi aut actione. Etenim quum ea visio coniungat actu animam fonti totius boni, nequit voluntas in ea inuenire insufficientiam, vel incommodum, aut aliam mali rationem, qua ad cessandum ab ea moueatur. Insuper, licet Deus illam visionem annihilare possit, quia tamen subtractio visionis iudicialiter collatae maxima poena est, non potest a Deo iusto iudice prouenire: igitur nullo modo amitti illa potest.

Secunda quoque propositio praeprius Fidei caput firmat; deinde Scholae opinionem tradit: videlicet gloriae seu visionis beatificae inaequalitatem, causamque eiusmodi inaequalitatis. Primum itaque docent Scripturae: nam in Euangelio Ioannis cap. 14. legitur: *In domo Patris mei mansiones multae sunt.* Et in 1. ad Corinthios 3: *vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem.* Item in cap. 15: *qui parce seminat, parce et metet.* Leguntur similia passim.

Docent eandem veritatem Patres. Sic nempe Chrysostomus loquitur: (4) »tametsi in regno coelesti sint omnes, non omnes »tamen iisdem potiri praemiis significatur illa similitudine stellarum; vti nec in gehenna peccatores omnes eadem tormenta patientur. « Augustinus sic scribit: (5) »multae mansiones diuersae Tom. IIII. Mmmmm »sas

(3) In Prim. Sec. q. v. art. 4.

(4) Rom. xlii. in 1. ad Corinth.

(5) Tract. 66. in Ioan.

»sas meritorum in vna vita aeterna significant dignitates.« Habent similia alii Patres. Accedit Conciliorum auctoritas: Concilium enim Florentinum (6) definit: »Beatos intueri Deum sicuti« est, pro meritorum tamen diuersitate alium ab alio perfectius.« Et Tridentinum (7) anathematizat eos qui dixerint, homines iustificatos non mereri per bona opera augmentum gloriae.

Suffragatur etiam ratio multiplex. Prima est: ordo, qui est in Ecclesia visibili, etiam seruatur in coelesti Hierusalem; quippe militans Ecclesia imaginem refert triumphantis; haec enim, quae per Fidem ambulat, plurimas mansiones habet, in eaque alium tenent gradum Pontifices, alium Sacerdotes, alium Leuitae, ceterique ex plebe alium: in illa quae sursum est, Ecclesia sunt Archangeli, Angeli, Throni, Dominationes, Potestates, Cherubim, Seraphim, variaeque Sanctorum classes: atqui in Ecclesia visibili diuersitas nominum denotat diuersitatem graduum, munerum, ac dignitatum: ergo.

Secunda ratio: coelestis gloria est merces, redditurque vni cuique secundum proprium laborem: ergo consentaneum maxime est, vt plus mercedis recipiat, qui plus impenderit laboris.

Tertia: consilium euangelicum est Matthaei xx. expressum, vt qui vult maior esse, sit omnium minimus: at consilio isto frustra exercitamentum humilitatis suaderetur, nisi in coelis vnus esset alio maior: ergo.

Quod autem adinet ad Scholae opinionem erga huius inaequalitatis causam, has habet probationes. Prima: habetur ex dictis mercedem consequi meritum, virtutesque suam petere remunerationem: igitur meritum est gloriae inaequalitatis causa, quam moralem adpellant. Hinc rectissime Augustinus scribit: (8) »meritorum diuersitate fulgebunt, alius magis, alius minus.«

Secunda: Beati vident Deum facie ad faciem, eique adhaerent firmissime; non vi intellectionis natiuae, sed facultate luminis gloriae ipsos diuinitus illuminantis ac inflammantis: atqui quotiescumque causa secunda operatur, virtute quidem non sibi naturaliter indita, sed supernaturali, ab hac tantummodo exoritur inaequalitas, ac maior minorue operationis excellentia: igitur

(6) Sess. vltima.

(7) Sess. vi. cap. 16. Can. 32.

(8) Serm. lxx. de verb. Domini.

tur visio Beatorum, non ab eorundem intellectu, sed a luminis gloriae diuersitate, vt a causa, quam physicam vocant, suam habet inaequalitatem.

Tertia: si beatificae visionis inaequalitas quoquo modo proueniret ex maiori vel minori intellectus creati perspicacia, vt aliis Theologis placet, sequeretur inde, quod stantibus paribus meritis, vnus alio perfectius Deum videret, ille nempe qui perspicaciori intellectu esset praeditus: atqui falsum consequens istud est, vt pote contra rationem mercedis iustitiae: ergo. Sequeretur quoque aliquem gloriae gradum, non gratiae, sed naturae respondere, atque hominem per naturalia se discernere in spiritualibus: actiuitas siquidem et perspicacia maior intellectus creati, quum ordinis naturalis sit, naturae beneficium est, non gratiae: at hoc aduersatur Scripturae dicenti: *gratia Dei vita aeterna*: et: *quis ergo te discernit?* cct.: ergo.

CAPVT VIII.

Haeticorum errores refert: Scholae item opiniones in contrarium: omnium argumentis occurrit.

Duplex hic haeticorum error nobis obuersatur: primus quidem illeque antiquus, adseuerans, perfectam Beatitudinem, quae post hanc vitam expectatur, inamissibilem et perpetuam non esse. Tribuit errorem hunc Sanctus Thomas, Origeni, (1) qui quorundam Platoniorum errorem sequens, posuit, quod post vltimam Beatitudinem homo potest fieri miser. Ast Origenem sensisse, damnatorum poenas quandoque finem habituras Augustinus (2) et Hieronymus (3) testantur: sensisse autem Sanctorum Beatitudinem esse finiendam, non testantur. Alter error est Iouiniani, qui Stoico infectus contagio, quemadmodum nullam in meritis discrepantiam, ita nullam agnouit retributionis inaequalitatem: quem sane errorem strenuissime debellauit Hieronymus duobus editis libris. Verum adoptarunt denuo illum Lutherus Nouatoresque reliqui, qui putant homines iustificari per solam Christi sanctitatem singulis imputatam; cuius proinde intuitu,

Mmm 2

nul-

(1) Lib. 1. Periarch. cap. 5.

(3) Epist. 38. ad Pammach.

(2) In lib. de Haeres. cap. 43.

nullo nostro merito, danda nobis aequalis gloria sit ex imputatione Christi iustitiae aequalitate.

Conueniant Scholae omnes catholicae in duplicis istius erroris refutatione execrationeque; dissident tamen in eo, quod Scotus velit, perpetuitatem, et inamissibilitatem Beatitudinis ab extrinseco solum esse, scilicet ex Dei beneplacito eam perpetuant. Quod praeterea velit beatificae visionis inaequalitatem, nedum in luminis gloriae inaequalitatem, sed etiam in diuersitatem vis intellectiuae refundi, velut in causam physicam: ita certe, vt si Angelus et homo aequali lumine perfundantur, clarius Deum videbit Angelus quam homo, ob maiorem Angelici intellectus perspicuitatem. Quibus vero momentis, et Haeretici suos errores, et Scotistae suas opiniones communire conentur, expendamus.

Argumenta itaque ab Haereticis aduersus primam adsertionem adduci solita, nullius roboris quum sint, lubentissime misa facimus cum nostris Theologis. Quae vero Scoti discipuli aduersus perpetuitatis beatificae visionis naturam obiecerant, haec in specie sunt. Primum: visio, quae modo in Beatis est, et quam fuisse in Paulo terram nostram incolente, nonnulli tenent; gratia item et charitas, quae est in Beatis, et quae in nobis viatoribus, eiusdem sunt speciei intrinsece: at visio Pauli non perpetua, sed temporaria adstruitur, gratia pariter et charitas quotidie in nobis destruantur: ergo et Beatorum visio destrui ex suis intrinsecis poterit.

Secundum: perpetua duratio haud potest beatificae visioni competere ex aliquo praedicato essentiali, vel necessario connexo: non quidem ex duratione ipsa, quoniam quum nihil aliud illa sit, quam continuata existentia, haecque praedicatum contingens sit, ipsa quoque duratio perpetua erit contingens: sed neque ex subiecto competere illi valet; quia nec visio ex principiis naturalibus subiecti emanat; nec quod mutabile est, immutabilitatem potest conferre: postremo perpetuitatem ab ipso lumine gloriae non habet, quippe potius lumen perpetuum est, quia visio est perpetua, nempe vita aeterna: est insuper lumen visionis extrinsecum principium: non ergo inamissibilis visio est.

Tertium: securitas non amittendi Beatitudinem non est intrinseca ipsi; etenim potest quis visionem habere, quin eiusdem

vi-

videat continuationem, aut securus reddatur de illius continuatione: potest insuper visio illa a Deo agente supernaturali corrumpi; quod sat esse debet vt amissibilis dicatur: potest tandem et ex sua natura corrumpi, quum sit proprietates gratiae, quae non est natura sua incorruptibilis: ergo.

Quartum: Beatorum animae desiderant vniri suis corporibus; nec tamen vnuntur: ergo falsum est, quod Beatus nolit ea carere, quia in ea habet totum quod desiderare potest.

Quintum: esto beatifica visio ex principiis intrinsecis et in se sit incorruptibilis, non est tamen incorruptibilis vt in tali subiecto, scilicet in Beato: non enim debita illi est, nec cum eo necessariam connexionem habet: ergo.

Aduersus Dogma secundo loco firmatum, sic argumentantur Haeretici: Operarii, quorum mentio fit Matth. xx, acceperunt singuli sub vesperam denarium; ita vt qui pondus dici et aestus portauerant, aduersus Patrem familias murmurauerint, quod pares sibi fecisset eos, qui nouissimi vna hora laborarunt: atqui haec parabola diuersitatem designat meritum, et retributionis aequalitatem: ergo diuersis operibus eadem rependitur merces ac retributio.

Deinde: damnati eadem poena damni adficiuntur, quae est priuatio; ideoque non suscipit magis et minus: ergo electi eadem coronantur gloria.

Rursus: gloriae inaequalitas parere posset inuidiam atque amplioris felicitatis desiderium: at haec Beatitudinis statui repugnant: ergo.

Acedit, quod Beati omnes satiabuntur; sed si non essent aequales in visione Dei, qui minus viderent, et essent minus beati, non satiarentur; nam adpeterent maiorem visionem et Beatitudinem: ergo.

Ad haec: videtur Deus a Beatis sicuti est; atqui Deus vno modo ac indiuisibili est: ergo vno ac indiuisibili modo videtur ab omnibus.

Haec tandem contra Scholae nostrae opinionem obliuiscunt subtilis Scholae Discipuli. Primum: cum aequali gratia vnus altero perfectus Deum diligit: ergo cum aequali lumine vnus alio perfectus Deum videt.

Secundum: si duae causae ad aliquem effectum concurrant,

et

et vna sit efficacior, est etiam effectus perfectior; atque intellectus, et lumen gloriae duae causae sunt in eandem visionem influentes: si ergo efficacior sit intellectus, erit etiam visio viuivior.

Tertium: vegetior oculus cum eadem lumine videt perspicacius: ergo perfectior intellectus cum eodem lumine spiritali lucidius percipiet.

Quartum: non proprio Marte, sed diuino adsistente spiritu scripsere Marcus et Paulus, prophetauerunt Amos et Isaias: at quia Paulus erat naturalibus scientiis imbutus, et Isaias Hebraicarum et Chaldaicarum litterarum cultu atque defectu, Scriptura Pauli antecellit libros Marci, et Isaias vaticinium reliquorum prophetiarum: igitur etsi Beati videant diuinitatem superno lumine gloriae, quo magis tamen vi naturali intellectrice pollent, Deum perfectius contemplantur.

Quintum: si tota virtus proxima videndi Deum est lumen gloriae, atque intellectus solum vt eleuatus concurrat, erit istepurum beatificae visionis instrumentum: ergo.

Quae tamen omnia soluere facillimum existimamus. Ac primum quidem primae classis hoc pacto. In eorum Theologorum sensu, qui Deum a Paulo visum propugnauerunt, fuit etiam visio illa eiusdem speciei et rationis ac est Beatorum visio; proindeque postulare vtramlibet ex sua natura perpetuitatem. At tamen, quod Pauli visio non durauerit, non ex ipsius visionis natura fuit, sed ex Deo supra eiusdem naturam operante; scilicet eam non permanentem, sed transeuntem voluit communicare.

Quod autem de aliis donis supernaturalibus additum argumentum est, sub distinctione exponi debet: sunt enim illorum donorum quaedam in Patria non remanentia, quoniam merae dispositiones viae sunt, vti fides, spes, prophetia, alia: quae propterea perpetuitatem ex natura sua non dicunt. Quaedam vero sunt, quae in hac via habent esse inchoatum imperfectumque; tendunt tamen ad esse consummatum ac perfectum in altera vita; cuiusmodi sunt gratia, charitas, Spiritus Sancti dona, atque virtutes morales infusae; quae licet perpetuitatem exigant, eam tamen non habent, nisi dum fuerint consummatae et in termino. At Dei visio quum sit terminus viae, non respicit subiectum vt mutabile, sed illud summo bono coniungens, totam eius mutabilitatem figit: vnde ex natura sua perpetuitatem habet.

Ad

Ad secundum dicendum: perpetuitatem conuenire visioni ab intrinseco, non tamen sine respectu ad causas extrinsecas, per quas existit et conseruatur: quia autem eas ex natura sua petit, ideo respectus ille ad tales causas intrinsecus dicitur. Hinc ad primam instantiam dicimus, quod licet duratio et existentia rei contingens sit omni creaturae: ordo tamen ad causas naturales, vt existentia illa semel data non destruat, intrinsecus est.

Ad secundam instantiam respondemus: habere etiam perpetuitatem ex ordine ad subiectum; non quia ab ipso naturaliter emanet visio, sed quia perpetuum quum sit, nequit ex illius defectu visio cessare: et licet natura sit mutabile et capax oppositorum; sic tamen per visionem adaequatur, vt non sit in eo inclinatio ad oppositum.

Ad tertiam demum instantiam reponimus: visionem perpetuitatem sumere a lumine gloriae; efficienter quidem, quoniam continuo in eam influit; formaliter vero a diuina essentia, quae quum sit summum ac beatificum bonum, confert ei perpetuitatem, sine qua stare beatitudo non potest.

Tertium argumentum sic solum est: qui post hanc vitam beatifica visione fruuntur permanentem, esto sine expressa ipsius durationis cognitione, sciunt certe eam esse ex natura sua perpetuam: habent itaque securitatem in radice, quia habent beatitudinem, cui sciunt adnexam esse naturaliter inamissibilitatem. Deinde: etsi Deus sua absoluta potentia vtens, visionem possit annihilare, vtens tamen potentia sua ordinaria, seu secundum naturam agens, etiam in ordine superno, tenetur concursum suum ad conseruandam visionem praestare; quod quum Beati sciant, securi sunt de Beatitudinis perennitate. Postremo: Beatifica visio proprietatis gratiae est, non pro statu viae sumtae, sed gratiae vt in termino et consummatae, quo in statu nedom exigit, sed et habet inamissibilitatem.

Ad quartum responderet S. Thomas: (4) »quod desiderium animae separatae totaliter quiescit ex parte adpetibilis, quia habet id quod suo adpetitu sufficit: sed non totaliter quiescit ex parte adpetentis, quia illud bonum non possidet secundum omnem modum, quo possidere vellet: et ideo corpore resumpto Beati-

(4) Prim. Sec. qu. 4. art. 5. ad 5.

ritudo crescit, non intensiue, « cer. Quibus retractat ea; quae alibi scripserat. (5)

Quinti solutio est: beatificam visionem non esse debitam tali subiecto vt ipsi primo conferatur; conferretur siquidem gratuita Dei voluntate: esse tamen debitam, vt semel collata conseruetur: quum enim incorruptibilis sit ex suis principiis intrinsicis, nec possit assignari causa, a qua expelli a subiecto valeat, petit ex se inamissibiliter inesse.

Primum insuper argumentum aduersus Dogma de gloriae inaequalitate propositum, triplicem habet solutionem. Prima est: designari per parabolam illam aequalitatem retributionis, quantum spectat ad vitam aeternam, in qua eadem est in aeternitate mensura; non ita designari quantum adinet ad gaudii intensionem et perennis gloriae splendorem: tradunt hanc doctrinam Hieronymus (6) et Augustinus. (7)

Secunda solutio est: singulos illos operarios aequales in merito esse: nam siue de Sanctis veteris et noui Testamenti, siue de diuersis iustorum generibus parabolam accipiamus, fieri potest, vt plures qui nouissime ad Fidem venerunt, ad meritum antiquorum pertingant, immo et ampliozem etiam referant mercedem; vt loquitur Nazianzenus. (8)

Tertia responsio est: non esse parabolas comparationesque adeo stricte anxieque persequendas, quum non omnia semper in his cum re quam significant, congruant; quod de praesenti parabola maxime adserendum est: nisi dicamus esse in regno coelorum murmura et quaerimonias, vt in operariis fuisse legimus. Ast hoc quam impium ac insanum foret, nemo vnus nescit.

Ad secundum argumentum respondemus: non habere quidem poenam damni magis et minus ratione sui; habere autem ratione adiuncti, nempe inimicitiae Dei, et ex consequenti cruciati, quo plus minusque impii contristantur, percipientes priuati se diuinac essentiae contemplatione. Consulendus hac super doctrina Abulensis. (9)

Tertium sic soluitur: arceri quamlongissime inuidiam a charitate, quae non aemulatur, et qua beatae mentes sic vniuntur, vt non

(5) In iv. dist. 49. q. 1. art. 4.

qu. 1.

(6) Lib. 11. cont. Iouin.

(7) Serm. 59. de verb. Dom. cap. 9.

(8) Orat. xl.

(9) Q. 640. in cap. 25. Matth.

non minus de propria, quam de aliena felicitate laetentur. Expelli quoque desiderium a summa ac perfecta satietate, quam explet Beatorum quisque in torrente voluptatis pro modulo sitis suae.

Quarto reponimus: visionis inaequalitatem neutiquam efficere vt non satientur hi, qui minus videbunt: nam cognoscent illi merita sua, cognoscentque non esse senetipos maioris visionis capaces; proindeque sua sorte contenti erunt, nec maiorem desiderabunt: vt enim scribit S. Thomas: (10) «nulli beato deest aliquid bonum desiderandum, quum habeat ipsum bonum infinitum, quod est bonum omnis boni, vt Augustinus dicit Epist. 56: «et 13. de Trin. cap. 7: sed dicitur aliquis alio beator ex diuersa eiusdem boni participatione, « cer.

Quintum sic soluit Doctor Angelicus: (11) «quum dicitur vnde debimus eum sicuti est, hoc aduerbium *sicuti* determinat modum visionis ex parte rei visae, vt sensus sit: videbimus eum ita esse, sicuti est; quia ipsum esse eius videbimus, quod est eius essentia. Non autem determinat modum visionis ex parte videntis, vt sit sensus: quod ita erit perfectus modus videndi, sicut est in Deo perfectus modus essendi. « Scribit similia in Sententiaris. (12)

Postremae classis argumenta soluenda tandem sunt. Ac primi quidem vera est propositio antecedens, sic accepta, vt dilectionis perfectio pendeat a gratia, non a viribus naturalibus. Habet vtique humana voluntas, vt gratiae resistere possit, illamque otiosam reddere; quum Dei munera liberum non tollant arbitrium: verum si hoc arbitrium liberum bona exerceat opera, tota meriti perfectio a gratia est; nec excellentia operis potest vnquam motionem ac vim auxilii superexcedere; ceterum datur et in hoc infirmitatis statu inaequalitas gratiae; atque qui intensius operatur, trahitur praemoueturque absdubio maiori diuinorum auxiliorum efficacia. Accedit; lumen gloriae humano non subesse arbitrio, sed necessario Beatorum mentes rapere: vnde nequeunt Beati Deum videre, nisi ad luminis illius mensuram.

Ad secundum dicimus: veram quoque esse propositionem maiorem syllogismi, si de duabus sumatur causis eiusdem ordinis, vt sunt duo equi eandem trahentes rhedam; non ita de causis ordinis differentis.

Tom. III.

Nnnn

uex

(10) Prim. Secund. qu. 5. art. 2. ad 3.

(11) Q. 12. art. 6. ad 1.

(12) In iv. dist. 49. q. 2. art. 4. ad 4

uersi, vt sunt arbitrium et gratia, intellectus et lumen gloriae: maximeque si vna earum alterius virtute agat.

Tertium hoc etiam habet latissimum discrimen: quod nempe oculus corporeus et lumen sunt eiusdem ordinis; mens vero et lumen gloriae diuersi. Habet et hoc aliud: quod lux corporalis supponit oculi potentiam completamque; lumen vero spirituale non eam inuenit in intellectu, sed efficit.

Quartum hac distinctione soluitur: Pauli et Isaiae scripta ceterorum sacrorum Scriptorum libros praecellere stili venustate, atque orationis ornatu; non ita veritatis oraculo, et arcanorum intelligentia; quae aequae sane in omnibus fuisse; nec in aliquo excessisse fatebimur, nisi ad mensuram raptus sublimioris, aut validioris diuinitatis adflatus. Quod si cum pluribus Theologis velis verborum quoque splendorem ac stilum effici Spiritus Sancti adflatu, repugnare non audebimus, dummodo ita factum adseratur, vt Spiritus Sanctus Prophetarum Scriptorumque aliorum indoli sese attemperauerit, eosque congrua quadam motione ad prophetandum et scribendum impulerit.

Ad quintum neganda est illatio: non enim sat est ad instrumenti veri rationem, vt eleuetur aliquid ad operandum, sed requiritur vterius vt eleuetur ad operandum extra latitudinem sui obiecti adaequati; quemadmodum in Baptismatis aqua contingere intelligimus. Intellectus autem creatus, tametsi non nisi eleuatus agat in beatificam Dei visionem; per lumen scilicet gloriae; agit tamen intra sphaeram essentialem sui obiecti adaequati: quum Deus intra illam sit, solamque improprietatem dicat, quam lumen gloriae de medio aufert.

APPENDIX.

Consequuntur autem beatificam visionem dotes quaedam, quum animae, tum corporis; quae sunt ex S. Thoma, (13) »perpetuus animae et corporis ornatus a Deo collatus, vitae sufficiens, et in aeterna Beatitudine iugiter perseuerans.« Tres communiter pro anima designantur; scilicet *visio*, *comprehensio*, seu, vt vocant, *tentio*, et *delectatio*. Quae licet operationem sonent, non tamen accipiuntur hic pro operationibus videndi Deum, ipsum tenendi, et de eo delectandi, quum in his operationibus sita sit ipsa Beatitudo, et coniunctio animae cum Deo; sed accipitur pro habitibus animam

OF-

(13) In Supp. III. Part. qu. 95. art. 1.

ornantibus, atque disponentibus ad perfectam illam conunctionem. Sunt vero habitus illi lumen gloriae et charitatis habitus, non vt sunt principia elicitiua operationum, sed vt animam eleuant ad statum altiore et perfectiore statu viae, cuius imperfectionem excludunt.

Ab anima praeterea beata emanant in corpus sibi vnium pleneque subiectum dotes quatuor; nempe *impassibilitas*, *subtilitas*, *agilitas*, et *claritas*; quas his verbis expressit Paullus in 1. ad Cor. cap. 15: *seminatur corpus in corruptione, surget in incorruptiones; seminatur in ignobilitate, surget in gloria; seminatur in infirmitate, surget in virtute; seminatur corpus animale, surget corpus spiritale*. Itaque *impassibilitas* excludit a corpore Beatorum passionem corruptionis; *subtilitas* reddit corpus gloriosum alterius corporis penetratiuum; adeo vt pro libito possit deponere vel retinere suae quantitatis modum repletium loci, et aliorum corporum exclusiuium; quemadmodum corpus Christi gloriosum ad Discipulos ianuam clausis intrauit, et Sepulchrum Coelosque penetravit. *Agilitas* insuper reddit corpus beatum celerissime mobile, secundum illud Isaiae cap. 40: *assument pennas vt aquilae, volabunt, et non deficient*. Ac denique *claritas* illud efficit luminosum ac diaphanum, simile cristallo. Quae omnia plenissime in Sancto Thoma sunt exposita. (14)

Praeter has tamen dotes conceduntur et Beatis aureolae; scilicet accidentale praemium de excellentiori victoria. Tres autem designantur; *Martyrum* nempe, *Virginum*, et *Doctorum*; ob triplicem praeeccellentem specialemque victoriam, quam de Mundo, de Carne, de Dosome tepottant: nam victoriae communi per charitatem obtentae respondet essentialis praemium. Hinc *Martyr*, cui aureola competit, is est, qui vel mortem, vel plagas mortiferas passus est in Fidei testimonium, vel alterius virtutis; *Virgo*, cui debita aureola est, alterutrius sexus persona iudicatur, carnis integritatem constantissime seruans, omnis voluntariae libidinis expertem; *Doctor* tandem cui aureola debetur, est non solum ille, qui laurea doctorali insignitus est, sed quicumque, siue vir, siue mulier, salutarem Fidei et morum docet doctrinam, siue scripto, siue verbo, siue priuatim, siue publice, secundum illud Daniel. 12: *qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates*.

lam

(14) Vbi supra.

Iam vero nostris Institutionibus absolutis, quemadmodum in ipso illarum limine vos adloquuti sumus, Tyrones dilectissimi, ut de scribendi motiuo, scopo ac ratione certiores redderemus; ita et in earundem exitu ad vos iterum animum orationemque conuertimus; enixe praeprimis exorantes, ut si quid in labore nostro vobis vile experti fueritis, Deo Opt. Max. Scientiarum Domino acceptum referatis; quod autem in eodem saepissime peccatum fuit, nobis indulgentes tribuatis. Nos enim » non veque adeo sumus arrogantes, ut ne vereamur ex his, quae tam multa diximus, quaedam ut falsa reprehendi forsitan posse: alia, vera licet, pro rei » tamen ipsius . . . dignitate tractari potuisse . . . accuratius . . . » At concedendum non nihil occupationibus, erratisque nostris conueniendum, ut vestra humanitate studia nostra subleuata recreentur. Quae videlicet omnia vestris obsequiis addiximus: « ut verbis Cl. Melchioris Cani et hic utamur. (15) De cetero vos monitos volumus, non esse solam hominum existimationem et cumulatam honoribus famam sapientiae mercedem; nec Studiorum praemium in imperitorum iudicio, sed in ipsa Sapientia situm esse. Quod sane monitum si vestrae semper obuersetur menti, haud perturbamini conuictis et maledictis; sed Sapientum exemplo, animo praesenti atque acri calumniantibus et invidentibus resistetis. Ut enim loquitur praestantissimus Iureconsultus Ioannes Vincentius Grauina: (16) » quisquis . . . pro rebus maximis, qualis gloria » litterarum est, inuidiam subit, hunc optimum sane putes inuisse » consilium. Aciem enim inuidiae dies obrundit, et vestigia liuoris » acuum obliterat; laudem vero doctrinae posteritas alit, atque » adeo ipsa conseruat et tuetur aeternitas. « VALETE.

EXPLICIT.

(15) In Relect. de Sacrament. Part. v.

(16) In Dialog. de Lingua Latina ad Emmanuelem Martinum.

